תלמוד מהו? — חברה וקהילה

4. חברה וקהילה

אמר להם (רבי יוחנן) צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם...רבי יהושע אומר חבר טוב רבי יוסי אומר שכן טוב...(אבות ב, ט)

...א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי: מטייל ואזיל דיקלא בישא גבי קינא דשרכי? אמר ליה: דבר זה כתוב בתורה, שנוי בנביאים, ומשולש בכתובים, ותנן במתניתין, ותנינא בברייתא. כתוב בתורה, דכתיב: (בראשית כ"ח, ט) וילך עשו אל ישמעאל, שנוי בנביאים, דכתיב: (שופטים י"א, יג) ויתלקטו אל יפתח אנשים רקים ויהיו עמו; ומשולש בכתובים, דכתיב: (בן סירא י"ג, טו) כל עוף למינו ישכון ובני אדם לדומה לו; תנן במתני': כל המחובר לטמא – טמא, כל המחובר לטהור – טהור; ותנינא בברייתא, רבי אליעזר אומר: לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו (ושניהם אסורים לנו כאחד).(בבא קמא צב:)

הלל אומר אל תפרוש מן הצבור ואל תאמן בעצמך עד יום מותך ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו...(אבות ב, ד)

אמר רבי תנחום בר חנילאי לעולם אל ישנה אדם מן המנהג, שהרי משה עלה למרום – ולא אכל לחם, מלאכי השרת ירדו למטה (אצל אברהם) – ואכלו לחם. ואכלו סלקא דעתך? אלא אימא (אתה חושב שאכלו? אלא תגיד שעשו את עצמם כאילו): נראו כמי שאכלו ושתו.(בבא מציעא פו:)

מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת:(משנה פסחים ד, א)

תנו רבנן: מי שהיה מתענה על הצרה ועברה, על החולה ונתרפא – הרי זה מתענה ומשלים. ההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין – הרי זה מתענה עמהן, ממקום שמתענין למקום שאין מתענין – הרי זה מתענה ומשלים. שכח ואכל ושתה – אל יתראה בפני הצבור ... אלא: יצער אדם עם הצבור. שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו עם הצבור, שנאמר (שמות י"ז, יב) וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה, וכי לא היה לו למשה כר אחד או כסת אחת לישב עליה? אלא כך אמר משה: הואיל וישראל שרויין בצער – אף אני אהיה עמהם בצער, וכל המצער עצמו עם הצבור – זוכה ורואה בנחמת צבור.(תענית י-יא.)

הוא (הלל) היה אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי.(אבות א, יד)

תני סיעות בני אדם שהיו מהלכין בדרך פגעו להן גוים ואמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הרי אנו הורגים את כולכם אפי' כולן נהרגים לא ימסרו נפש אחת מישראל. ייחדו להן (השודדים) אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו ואל ייהרגו. א"ר שמעון בן לקיש והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי (שמואל ב: כ, א) ורבי יוחנן אמר אף על פי שאינו חייב מיתה. (ההלכה היא לפי ריש לקיש; ר' רמב"ם, הלכות יסודי התורה, ח, ה'.)(ירושלמי תרומות ח)

ת"ר: לא יסקל אדם מרשותו לרה"ר. מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרה"ר, ומצאו חסיד אחד, אמר לו: ריקה, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך! לגלג עליו. לימים נצרך למכור שדהו, והיה מהלך באותו רה"ר ונכשל באותן אבנים, אמר: יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך.(בבא קמא נ:)

השופך מים ברשות הרבים והוזק בהן אחר חייב בנזקו המצניע את הקוץ ואת הזכוכית והגודר את גדרו בקוצים וגדר שנפל לרשות הרבים והוזקו בהן אחרים חייב בנזקן.(משנה בבא קמא ג, ב)

תנו רבנן: אוצרי פירות, ומלוי ברבית, ומקטיני איפה (משקולת קטנה), ומפקיעי שערים – עליהן הכתוב אומר: (עמוס ח, ה) לאמר מתי יעבור החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעות מאזני מרמה, וכתיב: (עמוס ח, ה) נשבע ה' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם...

אוצרי פירות כגון מאן אמר ר' יוחנן כגון שבתי אצר פירות אבוה דשמואל מזבין להו לפירי בתרעא חרפא כתרעא חרפא שמואל בריה משהי לפירי ומזבין להו בתרעא אפלא כתרעא חרפא שלחו מתם טבא דאבא מדברא מ"ט תרעא דרווח רווח

אמר רב: עושה אדם את קבו אוצר. תניא נמי הכי: אין אוצרין פירות דברים שיש בהן חיי נפש, כגון יינות שמנין וסלתות, אבל תבלין כמון ופלפלין – מותר; במה דברים אמורים – בלוקח מן השוק, אבל במכניס משלו – מותר... ובשני בצורת – אפי' קב חרובין לא יאצור, מפני שמכניס מארה בשערים.(בבא בתרא צ:)

ותניא: כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה: בית דין מכין ועונשין, וקופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה, ובית הכנסת, ובית המרחץ, ובית הכסא, רופא, ואומן, ולבלר, (וטבח), ומלמד תינוקות. משום רבי עקיבא אמרו: אף מיני פירא, מפני שמיני פירא מאירין את העינים.(סנהדרין יז:)